

**CONTRIBUȚII LA
ETNOMUZICOLOGIA ROMÂNEASCĂ
DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX**

Ediție îngrijită de Constanța Cristescu

CHARMIDES

2014

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
MOȘTENIREA ETNOMUZICOLOGICĂ A LUI ILARION COCIȘIU	7
LĂUTARII ȘI LĂUTĂRIA	16
UN STRĂIN (ANONIM) DESPRE MUZICA ROMÂNEASCĂ LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XIX-LEA	30
DESPRE RĂSPÂNDIREA GEOGRAFICĂ A UNUI CÂNTEC DE STEA	40
DESPRE DIALECTUL MUZICAL ARDELEAN.....	64
DESPRE EMISIUNEA VOCALĂ A CÂNTĂREȚILOR ARDELENI.....	170
FOLCLOR MUZICAL DIN TÂRNAVA MARE	183

MOȘTENIREA ETNOMUZICOLOGICĂ A LUI ILARION COCIȘIU¹

Respect Ilarion Cocișiu și a rămas în memoria etnomuzicologilor ca un pasionat culegător de folclor, fiind prea puțin cunoscută opera sa teoretică. Dispărut prematur la vârsta de 42 de ani, el a lăsat în urmă o operă științifică impresionantă, ce se păstrează în Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București. Din păcate, puținii cercetători care și-au aplecat atenția spre personalitatea etnomuzicologului s-au ocupat mai mult de biografia sa și aproape deloc de opera sa². Lui Tiberiu Alexandru îi datorăm publicarea postumă a câtorva manuscrise³ și a unei antologii de melodii populare selectate dintre cele publicate de Cocișiu în revista „Albina”⁴.

Fără a ne mai opri asupra biografiei lui Ilarion Cocișiu, vom prezenta succint contribuția sa științifică prin intermediul manuscriselor din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. Aici se păstrează, la cota 73, un număr de 55 de dosare ce cuprind manuscrisele olograf, dactilografiate sau șpalt, ale unor importante studii, referate, conferințe, articole publicistice, notițe, însemnări și observații la teren, precum și numeroase transcrieri muzicale și literare. Douăsprezece dosare (nr. 14, 22, 39-46, 54 și 55) cuprind 3872 de file cu transcrieri muzicale și 2068 de file cu transcrieri literare și informații legate de următoarele genuri: balade, colinde, cântece propriu-zise și de joc, cântece ceremoniale de seceriș, de nuntă și de înmormântare, precum și descântece (strigături). În afara manuscriselor inventariate la cota nr. 73, în arhivă se conservă înregistrările unui număr impresionant de piese (estimat de Tiberiu Alexandru la cifra 9000) însoțite de fișe de texte, informații și însemnări.

¹ Publicat într-o formă restrânsă, sub titlul *Ilarion Cocișiu – reprezentant de seamă al etnomuzicologiei românești*, în *Studii și comunicări de etnologie*, X, Sibiu, Editura Academiei Române, 1996, p. 25-31; deasemenea în Constanța Cristescu, *Crâmpoie din cronologia unei deveniri*, vol. I, 2004, București, Editura Muzicală, p. 81-86.

² Tiberiu Alexandru, *Cuvânt înainte la Ilarion Cocișiu, Cântece populare românești*, București, Editura Muzicală, 1960, 1963-1966; Tiberiu Alexandru, *Ilarion Cocișiu – pasionatul folcloristicii*, în Iosif Sava, *Amințirile muzicienilor români, Dialoguri, evocări, confesiuni*, Editura Muzicală, București, 1982; Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Enciclopedică Română, București, 1974; *idem*, *Efigii*, Editura Cartea Românească, București, 1987; Iordan Datcu, *Dicționarul folcloriștilor*, II, Editura Litera, București, 1983; Viorel Cosma, *Muzicieni români*, Lexicon, voi. I (A-C), Editura Muzicală, București, 1989; Titus Moisescu, *Contribuții documentare la biografia lui Ilarion Cocișiu*, în R.E.F., tom 35, nr. 5-6, 1990, București.

³ Ilarion Cocișiu, *Despre emisiunea vocală a cântăreților ardeleni*, în „*Studii muzicologice*”, nr. 2, Uniunea Compozitorilor, București, 1956, (publicat postum de T. Alexandru); *idem*, *Un străin (anonim) despre muzica românească la începutul secolului al XIX-lea*, în *Revista de folclor*, I, nr. 1-2, București, 1956 (publicat postum de T. Alexandru).

⁴ Ilarion Cocișiu, *Cântece populare românești*, Editura Muzicală, București, 1960, 1963, 1966.

Ilarion Cocișiu a adus contribuții fundamentale în mai multe domenii ale cercetării folclorului; anume în:

- 1) sistematizarea ritmicii populare;
- 2) cercetarea monografică a folclorului muzical;
- 3) studiul circulației melodiilor;
- 4) delimitarea stilurilor regionale la nivel muzical;
- 5) teoria genurilor folclorice;
- 6) dinamica folclorului;
- 7) ansamblurile populare.

Vom ilustra grila contribuțiilor sale fundamentale cu cele mai reprezentative lucrări.

1) În domeniul sistematizării ritmicii populare se impun două studii: **Ritmul colindelor din Ardeal** (ms. 73 dosar 1) și **Ritmul safic** (ms. 73 dosar 9).

În studiul **Ritmul colindelor din Ardeal** Cocișiu abordează într-o viziune sistemică ritmul colindelor paralel cu Brăiloiu, pornind, după cum el însuși recunoaște, de la tabelele întocmite de profesorul său împreună cu unii colaboratori ai săi: „Deși inițial am întocmit tabloul plecând de la valoare lungă spre scurtă, văzând în ultimele luni că s-au făcut clișee cu aceste ritmuri pentru un studiu se pare similar al profesorului Brăiloiu, am acceptat tabloul. Tabloul se deosebește de al meu prin faptul că pornește invers: de la valoare scurtă (optime) spre lungă (pătrime). Și aceasta (după cum spune și Riemann) e mai normal, căci pătrimea ne apare ca o lungime a optimei la dublu. Munca grea de refacere a tuturor fișelor cu trimiteri la noile numere am făcut-o condus de gândul că în viitor trebuie să dăm unitate cercetărilor de acest fel. Și e normal să nu fie făcute trimiteri pentru aceleași formule ritmice cu alte numere, căci s-ar crea confuzii. Țin să fac această precizare pentru a nu se înțelege altfel acceptarea tabloului profesorului Brăiloiu ca punct de plecare. De altfel, D-sa după câte sunt informat, a lucrat la o problemă asemănătoare, fiind ajutat de D-nele Paula Carp și Emilia Comișel, precum și de D-nul Dinu Bugeanu”. (fila 140)

Cocișiu propune o soluție personală pentru ceea ce Brăiloiu avea să numească „*ritmul giusto-silabic*” și anume: „*ritmul modal*”, prin adaptarea teoriei lui J. Beck și P. Aubry referitoare la transcrierea cântecelor medievale din sec. XII-XIV și-n special ale trouverilor și trubadurilor, la specificul muzicii românești, pe baza unor asemănări semnificative. El justifică opțiunea pentru denumirea de *ritm modal* prin faptul că terminologia improprie de „tempo giusto” adoptată de Bartók cuprinde de fapt 3 sisteme ritmice:

a) „ritmul occidental”;

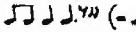
b) „ritmul bulgăresc”;

c) „ritmul modal” [„bazat pe combinația valorii lungi (pătrimea) cu cea scurtă (optimea)”].

Referindu-se la prezența „ritmului bulgăresc” în colinde, conchide: „atât de rar întâlnit și nu în forma adevăratului ritm bulgăresc, creat printr-o alungire de timp, îl considerăm ca un ritm derivat din cel modal prin cântarea grăbită a colindătorilor” (fila 156).

Din păcate, manuscrisul lui Cocișiu a fost condamnat la uitare, impunându-se doar teoria elaborată de Brăiloiu.

Ritmul safic (dosar 9, 177 file ms. olograf) este o lucrare în care se oferă, pe baza unui studiu aprofundat asupra prezenței formulei luate în dezbatere în cadrul diverselor genuri, soluția privitoare la proveniența acestei formule. Contribuția sa este cu atât mai valoroasă, cu cât Brăiloiu se limitează a considera formula saficului ca aparținând, probabil, unei forme tricrone a giusto-silabicului⁵.

Considerând că tratarea sistemică a ritmului, deși importantă pentru cunoașterea și sistematizarea materialului muzical, nu oferă o imagine asupra dinamicii creației muzicale populare, asupra evoluției sale, el se oprește la o singură formulă pe care o urmărește în genuri diferite, aflate în stadii diverse de transformare. Astfel a putut stabili că ritmul safic este caracteristic „cântecului popular de proveniență mai nouă”, iar apariția acestei formule în cântecele dialectale vechi „dovedește tranziția melodiei spre forme noi”, deci spre o nouă etapă stilistică. „Procesul de apariție – cum e și natural – se vedește în vechile melodii mai puțin ornamentate, care se mișcă într-un stil parlando. Intervenția saficului este în primul rând în grupul de cadență, de unde adesea izgonește coroana, dându-i precizie, iar ritmul în genere devine mai vioi. (...) Apariția saficului în grupul de cadență se datorează calității lui – care l-a dus la o largă influență –, o mișcare mai precisă (aproape de tempo giusto) și de-a oferii cadență cu respirație normală, fără coroană .

Ulterior, Ilona Szenik va stabili, fără a cunoaște manuscrisul lui Cocișiu, că ritmul safic este una dintre formulele stereotipe caracteristice cântecului propriu-zis de stil modern.⁶

2) Studiul circulației melodiilor se impune ca o etapă preliminară în delimitarea stilurilor regionale, căci, la nivel tipologic, este necesar a se stabili întâi fondul comun tuturor zonelor și apoi fondul care le deosebește, în plus, depistarea variantelor sub care circulă o melodie în diverse zone, poate oferi elemente definitorii pentru stilul regional. Aceste probleme sunt anticipate de Cocișiu în două studii: *Despre răspândirea geografică a unui cântec de stea* (publicat în „Sociologia românească”, 1938) și *Un cântec din Covăsânț (Arad)*

⁵ Constantin Brăiloiu, *Giusto silabic*, în *Opere*, I, Editura Muzicală, București, 1967, p. 228-229.

⁶ Ileana Szenik, *Structura ritmică în cântecul propriu-zis de stil modern și nou*, în *Lucrări de muzicologie*, voi. 6, Cluj- Napoca, 1970, p. 133-145.

(ms. 73 dosar 13, datat 1950). Deoarece studiul publicat este cunoscut de specialiști, insistăm puțin asupra celui de-al doilea (ms. 73 dosar 13). Aici Cocișiu stabilește unul dintre nivelele muzicale de depistare a diferențelor regionale neglijate de cercetători: *ornamentația*. „Ornamentarea poate caracteriza foarte bine apartenența unei melodii la un subdialect muzical și în același timp poate să ajute la definirea stilului muzical local pe bază intonațională” (fila 11). În acest sens, Cocișiu realizează un tabel sinoptic al variantelor cântecului „Faină până-i norocu”, deoarece acesta „arată precis punctele cristalizate ale melodiei și cele de variație mai mult sau mai puțin bogată” (fila 6).

Acest nivel al cercetării va fi sistematic investigat de Cristina Rădulescu-Pășcu în studii meticuloase elaborate⁷. De asemenea, studiul circulației melodiilor și a unor formule melodice constituie una din problemele etnomuzicologiei contemporane, în vederea realizării cataloagelor tipologice ale melodiilor de circulație, pe plan european.

3) Capacitatea de analiză microscopică a detaliului se îmbină armonios cu cea de sinteză. În acest sens, cercetarea monografică pe arii geografice extinse va dobândi grație lui Cocișiu, o importantă monografie muzicală zonală publicată în 1944, sub titlul *Folclor muzical din jud. Târnava Mare. Schiță monografică*. Acesteia i se va adăuga apoi cea mai complexă monografie muzicală a Transilvaniei, prin studiul *Despre dialectul muzical ardelean* (ms. 73 dosarul 10 b, datat București – noiembrie 1951)⁸. În schița monografică dedicată zonei Târnava Mare, Ilarion Cocișiu folosește un sistem minuțios de abreviere bibliografică și realizează o foarte valoroasă delimitare, la nivelul vremii sale, a circulației variantelor fiecărei melodii selectate și publicate în antologie în țară, pe baza consultării bibliografiei și a fondului arhivistic de care a dispus. În monografia dedicată „dialectului muzical ardelean”, pune bazele unei metode de delimitare tipologică la nivel melodic, metodă care va fi dezvoltată și generalizată ulterior de etnomuzicologii școlii bucureștene și ai celei ardelenice, reprezentate de nume ca Paula Carp, Mariana Kahane Rodan, Adrian Vicol, Gisela Sulițeanu, Elisabeta Moldoveanu, Ilona Szenik, Lucia Iștoc, Elena Hlinca Drăgan, Corneliu Dan Georgescu, Speranța Rădulescu.

⁷ Cristina Rădulescu-Pășcu, *Ornamentația în cântecul propriu-zis. Năsăudul și Bihorul*, în *Muzica*, nr. 4, 1992, București, p. 120-139.

⁸ Studiul a fost publicat pentru prima dată de Tiberiu Alexandru în „*Anuarul Arhivei de Folclor*”, XII-XIV (1991-1993), Cluj-Napoca, Editura Academiei Române, 1993, p. 37-143 și îl publicăm și în acest volum în aceeași formă îngrijită de prestigiosul etnomuzicolog bucureștean care și-a exprimat astfel recunoștința pentru minunata școală etnomuzicologică oferită lui de Ilarion Cocișiu la început de drum profesional.

4) Printr-un studiu comparativ de mare rafinament, Cocișiu reușește aici să soluționeze una dintre cele mai dificile probleme și anume determinarea stilurilor regionale. Abordată pentru prima dată de Bartók⁹, această problemă a fost aprofundată de pasionatul nostru etnomuzicolog la un nivel pluridimensional mult mai detaliat, adăugând nivelelor de comparație stabilite de predecesorul său noi nivele. Acestea sunt:

– „studiul ornamentației, al intonației și emisiunii vocale, corelate cu pronunțarea fonetică-lingvistică adaptată la cerințele muzicale”;

– „scheletul sau conturul redus melodic, cu anumite întorsături caracteristice”;

– „ritmul cu preferința unor îmbinări, tinzând spre formule tipice”.

Tot în acest studiu se pune în discuție crearea unei noi ramuri a folclorului muzical, *dialectologia muzicală*, ce se configurează ca o disciplină interdisciplinară ce implică colaborarea strânsă cu dialectologia lingvistică, istoria, filologia, arheologia, științele economice. După definirea termenilor de dialect-subdialect-grai muzical, autorul realizează delimitarea dialectală altfel decât Bartók, pe baza unor „centre de intensitate dialectală” dezvoltate de teren. În plus, ia în discuție toate genurile performate în Transilvania, privite pe de o parte istoric, pe de altă parte în stadiabilitatea prezentă.

Aprofundarea studiului dialectal al muzicii la nivelul unui singur parametru, cel al emisiei vocale, a fost realizată în lucrarea *Despre emisiunea vocală a cântăreților ardeleni* (ms. 73 dosar 8, 106 file)¹⁰, prin prezentarea comparativă a particularităților de emisie vocală din zonele Hunedoara, Bihor, Maramureș și Năsăud.

5) O importantă contribuție a adus în teoria genurilor folclorice, realizând primele studii de sinteză asupra unor genuri pe care le analizează în contextul obiceiurilor în care sunt performate și în dinamica lor. În acest domeniu se disting trei lucrări: „*Despre colinde. Terminologie, răspândire geografică, clasificare*” (ms. 73 dosar 7, 18 p. dactilo, datat Sighișoara 1936) *Recitativul baladei populare*” (ms. 73 dosar 7, 19 p. dactilo) – de fapt prima lucrare de sinteză dedicată acestui gen¹¹, și „*Ritualul de secere. Probleme de etnografie și folclor muzical*” (ms. 73 dosar 12, ms. olograf incomplet și ms. 73 dosar 47, ce conține varianta finală dactilografiată și corectată de autor).

Insistăm asupra studiului „*Ritualul de secere*”, pe de o parte pentru că este primul studiu monografic de gen, pe de altă parte pentru că textul publicat

⁹ Tiberiu Alexandru, *Béla Bartók despre folclorul românesc*, București, Editura Muzicală, 1958, p. 77-96.

¹⁰ Vezi nota 2.

¹¹ Studiul realizat de Emilia Comișel *Recitativul epic al baladei* va apărea abia după doi ani de la moartea lui Cocișiu, în Supliment la „*Muzica*”, nr. 6, 1954.

de Emilia Comișel sub titlul „Cântece de seceriș.”¹² nu ilustrează pe deplin contribuția etnomuzicologică a lui Cocișiu, fiind o redactare într-o viziune personală a editorului a manuscrisului eliptic nr. 73 dosarul 47. Studiul cuprinde 54 p. dactilo, un tablou sinoptic cu 40 de variante ale cântecului ceremonial „Dealul Mohului” din regiunea Sibiu, extins pe 5 file și o hartă cu zonele de practicare a obiceiului cununii de seceriș, diferențiind coloristic formele sub care se prezintă repertoriul muzical ceremonial.¹³ Se pare că lucrarea constituia, de fapt, o primă parte dintr-un studiu amplu preconizat de autor și intitulat „Ciclul ritual agrar”.

În cadrul studiului se folosește și se definește pentru prima dată în etnomuzicologia românească termenul *melodie tip*, pe care o delimitează pe baza a patru criterii:

- a) să fie reprezentativă;
- b) să fie într-un stil neornamentat;
- c) să fie completă;
- d) să fie diatonică (să nu aibă sunete alterate) (fila 29-30).

Pentru a crea o imagine reală asupra contribuției lui Cocișiu la studiul cântecului ceremonial de seceriș ca specie folclorică dinstinctă, redăm problematica abordată de autor, așa cum a fost enunțată în prima pagină a manuscrisului: „încadrarea ritualului de seceră în ciclul agrar. Delimitarea cercetării la regiunea Ardealului. Descrierea clăcii, cadrul de desfășurare al ceremonialului, cu momentele importante. Contribuția bisericii creștine la înlocuirea sau prelucrarea vechilor atribute magice și adaptarea lor la aceste momente rituale. Cântecele însoțitoare în ritual. Analiza tematicii literare și muzicale a cântecului „Dealul Mohului”, din Ardealul de Sud (răspândit în regiunea Sibiului). Analiza tematicii cântecelor din nord-vestul Ardealului. Legătura dintre cântecele rituale de secere cu cele rituale de nuntă. Transformările în timp ale tematicii literare și muzicale condiționate de realitățile economico-sociale. Apariția tematicii noi în condițiile construirii socialismului din țara noastră.”

6) Dinamica folclorului, deci surprinderea acestuia în continua sa transformare, a fost insistent urmărită de autor atât în cadrul unor studii deja enunțate (*Ritmul safic, Ritualul de secere, Un cântec din Covăsânț*), cât și în lucrări de mai mică amploare; acestea sunt: „*Stadiile de dezvoltare ale muzicii*

¹² Ilarion Cocișiu, *Cântece de seceriș*, publicat de Emilia Comișel în „*Studii și comunicări*”, IV, Sibiu, 1982.

¹³ Din *Lucrarea* publicată de Emilia Comișel lipsesc tabloul sinoptic al variantelor cântecului „Dealul Mohului” și harta răspândirii cântecului cununii. Tabloul sinoptic este în curs de apariție, harta rămânând a fi publicată odată cu publicarea integrală a studiului *Ritualul de secere*.

populare" (ms. 73 dosar 47-2, 13 p. dactilo, conferință datată 31 mai 1950) și „Când vorbim de destrămarea unui obicei și când de o acomodare și o refacere a lui cu ritmul vremii și al vieții (ms. 73 dosar 7, ms. olograf datat București – 23.01.1950).

7) Problematika ansamblurilor muzicale populare a fost dezbătută în trei lucrări: „Lăutarii și lăutăria” (ms. 73 dosar 47-3, 17 p. dactilo), „Orchestra populară” (ms. 73 dosar 35, 282 file ms. olograf) și „Corurile sătești – greșelile trecutului” (ms. 73 dosar 41-6, 6 p. dactilo).

Alte lucrări de mică amploare tratează o tematică mai largă. Lucrarea *Un străin (anonim) despre muzica românească la începutul sec. al XIX-lea*” (ms. 73 dosar 4, 12 file șpalt, datat 1947, publicat postum¹⁴) conține importante informații despre muzica populară, instrumentele muzicale și tarafurile din Ardeal, cuprinse într-o publicație străină din secolul al XIX-lea.

„Printre prizonierii români din Serbia” (ms. 73 dosar 7, 27 file ms. olograf) prezintă drama românilor din Banatul Iugoslav care, deși supuși de către statul sârb la un regim sever de deznaționalizare, își conservă limba strămoșească, unele obiceiuri și un repertoriu valoros de balade, colinde, cântece și jocuri.

Contribuțiilor din domeniul etnomuzicologiei li se adaugă cele din domeniul istoriei muzicii (ms. 73 dosar 5 și 23) și al pedagogiei muzicale (ms. 73 dosarul 27, 160 file), asupra cărora nu insistăm.

Având în vedere oportunitatea publicării operei etnomuzicologice a lui Ilarion Cocișiu rămasă în manuscrise, public catalogul manuscriselor selectate în timpul documentării efectuată în perioada 1993-1994 pe fondul Cocișiu conservat în Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București (abr. AIEF).

Dosarele care mi-au incitat interesul deosebit pentru o posibilă valorificare editorială ulterioară sunt cuprinse în tabelul de mai jos și sper că ele vor trezi interesul specialiștilor pentru a fi publicate, spre folosul documentar și artistic al generațiilor următoare.

Nr. dosar	Conținut	Nr. file mss, pg., partituri
1	Ritmul colindelor din Ardeal	403 file
7	Colinde, cântece noi; „Printre prizonierii din Siberia”; Cântec popular sau cântec țărănesc; Cântecul propriu-zis; Cutreerând țara; Șezătoarea de borese de la Drăgan (dactilografiate și scrise)	294 file

¹⁴ Vezi nota 3.

8	Despre emisiunea vocală în Ardeal (dactilo, scris, publicat)	106 file
9	Ritmul safic	177 file
10	Despre dialectul muzical ardelean (3 caiete + 1 dosar)	145 file + 110 p. dact. + 4 ex. muz.
11	Fișe și observații despre dialecte	424 file
12	Ritual de seceră	118 file
13	Cântece din Covăsânț-Arad	57 file
14	Manuscrise și melodii din Târnava Mare	283 file
15	Despre lăutari	83 file
16	Studii și însemnări despre G. Cucu, C. Brăiloiu, Soc. Corală „Carmen”, T. Brediceanu, G. Muzicescu, prof. A. Castaldi	100 p.
17	Însemnări despre colinde și ritm	124 file
18	Prelucrări de cântece populare pentru cor	192 file
19	T. Popovici: articole, coruri, broșuri (pedagogic)	244 file
20	Diferiți autori	337 file
21	Probleme de medicină populară (hărți, foto, studii)	12 file
22	Hore și descântece din comuna Crâncești-Bihor (2 caiete); Strigături din Peștenița-Hunedoara (1 caiet)	12 file+924 file
23	Despre viața muzicală a Sibiului	162 p.
24	Correspondență	101 file
25	Fișe colinde	512 file+20 file nescrise
26	Informații, însemnări, transcrieri	195 file
27	Probleme de educație muzicală	160 file
28	Mișcarea artistică de amatori	318 file
29	Activitate ședințe	376 file
30	Studii și articole sovietice	53 file
31	Muzica rusă și sovietică	109 file
32	Muzicologie (fișe istoria muzicii)	214 file
33	Muzicologie	116 file
34	Clasificare (texte cu diferite teme)	158 file
35	Orchestra populară	282 file
36	Cântări religioase	
37	Diverse	
38	Diverse	
39	Transcrieri cântece și jocuri	535 file
40	Transcrieri cântece și jocuri de nuntă, balade	460 file

41	Transcrieri balade	144 file
42	Transcrieri colinde	791 file
43	Transcrieri colinde și diverse	445 file
44	Transcrieri rituale secetă, nuntă, mort	291 file
54	Cântece noi (texte și informații)	620 file
55	Notații și culegeri de folclor; Manuscrise ale informatorilor: Scrisoarea Mariței Grama către Dumitru Petcu cu versuri, Amintire de pe front (bombardarea și ocuparea orașului Nis), Alex. Gh. Ion (zis Soalnâc) din Măcin – Nu mai plânge mamă bună, Marin Vasile (zis Bădii din Măcin), Răspuns la un chestionar și 4 scrisori ale lui D. Pupăză	9 file + 21 file

Publicarea în viitor, de către specialiști, a operei științifice a lui Ilarion Cocișiu, îl va situa pe pasionatul cercetător la locul cuvenit, între cei mai de seamă reprezentanți ai etnomuzicologiei românești din prima jumătate a secolului XX.

1. Prezentarea manuscrisului

Manuscrisul „Lăutarii și lăutăria”, cuprins în dosarul nr. 15 din catalogul nr. 73 păstrat în Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” din București, este un referat prezentat de Ilarion Cocișiu în anul 1951 la una dintre conferințele săptămânale organizate de Uniunea Compozitorilor. El vine să completeze cu noi date studiile elaborate anterior de Teodor T. Burada, C. Bobulescu și Mihail Gr. Poslușnicu. În aceeași perioadă și-n același loc și-au comunicat contribuțiile la studierea lăutarilor alți doi prestigioși muzicologi, George Breazul și Gheorghe Ciobanu.

Cocișiu încearcă să stabilească geneza profesionalismului popular cu referire la condițiile istorice și sociale ale fiecărei zone geografice a țării, să definească profesiunea de lăutar și să surprindă particularitățile zonale ale practicării lăutăriei. Demersul autorului este susținut, după cum reiese din text, de observațiile sale pe teren, ce vin să aducă un plus de informație asupra problemei studiate și unele soluții originale. Textul se încheie cu un fragment dedicat „simfonismului popular”, fragment ce oglindește, în parte, unele dintre ideile „militante” generate de directivele congreselor Partidul Comunist și de influența ideologiei sovietice a vremii. Nu am exclus acest fragment din text pentru că și acesta reflectă o realitate istorică, la care cercetătorul era constrâns să-și adapteze teoria științifică. De altfel, orchestrele populare actuale și marile ansambluri de muzică populară nu fac altceva decât „simfonism popular”.

Manuscrisul cuprinde două variante de text, una olograf pe foi de carnet, formatul 23,5/15 cm și una în formă dactilografiată și corectată de autor cu mâna. Prima variantă cuprinde 67 de file, dintre care 47 de file conțin textul referatului (filele 1-43 și 64-67), iar filele 44-63 conțin diverse însemnări.

Varianta dactilografiată pe care o publicăm cuprinde 15 file de formatul uzual „ministerial” (21/30 cm.) bătute la 1,5 rânduri.

Ultima pagină este completată de mână cu creionul, iar pe verso cu cerneală albastră.

2. Conținutul manuscrisului

Primul aspect sub care ni se înfățișează problema lăutarilor la noi este cel al apariției profesionismului. Și aici nu se poate lămuri problema luată în mare, ca având pretutindeni aceleași condiții de apariție și dezvoltare. Fără a recurge

* Publicat pentru prima dată în *Studii și comunicări de etnologie*, X, Sibiu, Editura Academiei Române, București, 1996 sub îngrijirea subsemnatei.